

УДК 796:011.3:377

ПРИКЛАДНА ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА – ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Людмила КОЖЕВНІКОВА

Миколаївський національний університет ім. В.О.Сухомлинського

Анотація. У статті питання професійно-прикладної педагогічної підготовки майбутніх вчителів початкової школи під час отримання вищої освіти на сучасному етапі аналізуються з позиції системно-діяльнісного підходу, в якому органічно поєднуються пізнавальна та перетворювальні сторони діяльності. У результаті виконання визначених розумових і практичних дій виникає засвоєння знань, умінь і навичок, необхідних у подальшій трудовій діяльності.

Ключові слова: студент, фізичне виховання, знання, навички, вміння, діяльність, початкова школа.

Актуальність. Формування майбутнього вчителя в умовах навчання у виші – це підготовка до вирішення різноманітних педагогічних завдань, які становлять зміст професійної діяльності. Усвідомлення студентами своєї майбутньої професії як процес вирішення педагогічних завдань, багато в чому визначатиме успіх навчального процесу з професійно-прикладним педагогічним спрямуванням.

Одним із завдань фізичного виховання студентів педагогічних спеціальностей є спрямована зміна їхнього фізичного стану шляхом удосконалення рухових здібностей і навичок для їхнього позитивного перенесення на професійно-прикладну діяльність [1, 7].

Метою системи професійного спрямування фізичного виховання повинно стати формування всебічно розвиненої, фізично вдосконаленої особистості вчителя-вихователя, здатного ініціативно, творчо та компетентно розв'язувати завдання фізичного виховання школярів у різних організаційно-педагогічних формах.

Проблема застосування засобів фізичного виховання для підвищення якості професійно-прикладної педагогічної підготовки майбутніх фахівців – учителів молодших класів – зумовлена об'єктивним перебігом суспільного розвитку і має безпосереднє відношення до підготовки кадрів у системі вищої школи. Одним із провідних напрямів удосконалення системи фізичного виховання під час отримання освіти у ВНЗ є підсилення його прикладного значення.

Процес професійно-прикладної педагогічної підготовки сучасної студентської молоді в цей час потребує вдосконалення загального виховання, яке повинно забезпечувати розвиток рухових, морально-вольових, розумових здібностей та професійно-прикладних навичок [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Головним завданням професійно-прикладної підготовки студентів із фізичного виховання для педагогічних спеціальностей є формування в майбутніх учителів знань і умінь щодо організації та проведення фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів для забезпечення необхідного рухового режиму учнів, зміцнення їхнього здоров'я, підвищення працездатності і фізичної підготовленості [6, 10].

Дехто з авторів у своїх працях фізичне виховання тісно пов'язують із професійно-прикладною фізичною підготовкою студентів, тобто переважним розвитком рухових здібностей, особливо важливих для цієї професійної діяльності, формуванням і вдосконаленням тих рухових умінь і навичок, які допомагають успішному оволодінню професією [3, 5].

Професія сучасного вчителя початкової школи пов'язана з необхідністю оволодіння великим обсягом спеціальних знань, умінь і навичок. Поза сумнівом, що для якіснішої підготовки вчителя, важливо уявити собі особливості його професійної діяльності з урахуванням того, який вплив на цю діяльність робить сама специфіка обраної професії.

Виявлення змісту та найбільш значущих особливостей діяльності вчителів початкових класів у позаурочних формах роботи з учнями з фізичної культури дозволить на підставі науково обґрунтованої програми професійно-прикладної фізичної підготовки для педагогічного

факультету, що готує вчителів початкової школи, успішно формувати професійну готовність студентів до їхньої майбутньої педагогічної діяльності [2, 6, 11].

Формування майбутнього педагога – це підготовка до вирішення різноманітних педагогічних завдань, які становлять зміст професійної діяльності. Усвідомлення студентами своєї майбутньої професії як процесу вирішення педагогічних завдань багато в чому визначатиме успіх навчального процесу.

Професійно-прикладна фізична підготовка як спеціалізований вид підготовки повинна забезпечувати психофізичну готовність до виконання певних видів робіт, характерних для представників окремих професійних груп, спеціальностей і навіть професійних спеціалізацій [1, 8, 9].

Мета роботи полягала у виявленні змісту та найбільш значущих особливостей діяльності вчителів початкових класів у позаурочних формах роботи з учнями за розділом фізичної культури та їхній вплив на формування програми професійно-прикладної педагогічної підготовки студентів педагогічного факультету, професійної готовності студентів до їхньої майбутньої професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Основні характеристики та умови професійної діяльності вчителів початкової школи вивчались у процесі педагогічних спостережень та опитування у вигляді анкетування. Анкетне опитування 323 студентів педагогічного факультету та 253 вчителів початкових класів дозволило виявити, що формування організаторських та управлінських умінь і навичок, спрямованих на педагогічну діяльність, становлять один із найважливіших компонентів у системі ППФП майбутнього вчителя.

Отримання знань і навичок з фізичної культури, необхідних для подальшої професійної діяльності, вважають 20,7 % опитаних студенток, відповідаючи на питання: «Яку мету ви переслідуете, займаючись фізичною культурою?», а це – лише шосте місце з поставлених питань в анкету за значущістю. Результат говорить про те, що не всі студентки вважають заняття з фізичного виховання одним із головних шляхів професійного освоєння свого фаху. Суттєве значення для вчителів початкових класів має рівень професійно-прикладної педагогічної підготовки для ведення самостійної організаторської діяльності з дисципліни фізичної культури. Достатнім вважають 15,5 % студенток і 23,5 % вчителів; якщо 38,1 % студенток оцінюють його як недостатнім, то цей показник у вчителів – 48,2 %. Такі результати викликають занепокоєння і вказують на недостатню професійно-прикладну фізичну підготовку з педагогічною спрямованістю майбутніх молодих фахівців у умовах вищого навчального закладу.

Ми визначили, що студент-випускник педагогічного факультету повинен уміти:

- створювати в дітей уявлення про рухову діяльність;
- організовувати рухову діяльність учнів;
- налагоджувати контакт із дітьми;
- пояснювати та правильно демонструвати ту чи іншу рухову дію;
- помічати та виправляти помилки в руховій діяльності учнів;
- допомагати учням;
- керувати процесом проведення фізкультурно-оздоровчих, позакласних та спортивно-масових заходів у класі;
 - стимулювати рухову діяльність учнів;
 - аналізувати педагогічну ситуацію, яка може виникнути, та знаходити правильне вирішення виходу з неї.

Важливим моментом, який забезпечує ефективність використання навчальних педагогічних завдань у процесі формування професійно-прикладних педагогічних умінь, є визначення їхньої послідовності.

Під час проведення педагогічного експерименту ми ставили завдання не тільки готувати студентів до успішного вдосконалення професійно важливих рухових здібностей, але й одночасно формувати в них професійно-педагогічні якості організатора фізкультурно-оздоровчої, позакласної та спортивно-масової роботи з учнями. Для професійно-прикладної педагогічної підготовки ми використовували ритмічну гімнастику, рухливі ігри, плавання та туризм.

Методика проведення занять за запропонованою програмою базувалася на загально-прийнятих педагогічних принципах і була спрямована на планомірне й успішне оволодіння програмою. Виховання у студентів педагогічних та організаційних умінь проведення фізкультурно-оздоровчої, позакласної та спортивно-масової роботи з учнями – основне завдання запропонованої програми.

Виявлені професійно-прикладні педагогічні вміння були поділені на групи таким чином:

I група – організаційно-управлінські вміння;

II група – спеціально-методичні вміння з організації та проведення комплексів фізичних вправ;

III група – вміння планувати, організовувати та проводити рухливі ігри з учнями;

IV група – вміння контролювати педагогічні дії під час проведення фізкультурно-оздоровчих, позакласних та спортивно-масових заходів.

Кожне з визначених професійно важливих педагогічних умінь має свій зміст.

Запропонована програма формування системи професійно-прикладних педагогічних умінь засновується за принципом поступового ускладнення та розвитку кожної групи вмінь, розширення обсягу кожного вміння.

На нашу думку, контроль за процесом професійно-прикладної педагогічної підготовки студентів – майбутніх учителів початкової школи слід вести за такими напрямками:

- оволодіння знаннями;
- розвиток рухових здібностей;
- розвиток основних особистих здібностей;
- професійна працездатність;
- долучення до процесу самовиховання;
- розвиток прикладних педагогічних умінь.

Сам процес формування професійно-прикладних педагогічних умінь студентами ми умовно поділили на три етапи, а саме:

1. Теоретичне оволодіння основами професійно-прикладних знань на академічних заняттях.
2. Практичне застосування отриманих знань у процесі методичних і практичних занять.
3. Удосконалення професійно-прикладних умінь на педагогічній практиці в школі та оцінювання рівня сформованості.

Якість засвоєння професійно-прикладних педагогічних умінь студентами, їхня готовність до практичної роботи з учнями молодших класів, оцінювалася експертами, які кваліфіковано, об'єктивно та доброзичливо справилися з покладеними на них обов'язками. Аналіз отриманих результатів експертного оцінювання засвідчив, що первинні показники вже мали достовірну різницю ($p < 0,01$). Зіставлення експертних оцінок педагогічних умінь вказує, що вже вихідні показники в експериментальній групі значно вищі, ніж у студентів контрольної групи, і досягають статистично значущої величини, яка вказує на засвоєння навчального матеріалу за запропонованою програмою професійно-прикладної педагогічної підготовки для студентів.

Обґрунтована програма професійно-прикладної педагогічної підготовки студенток забезпечує якісне набуття необхідних знань, умінь і навичок для самостійної організаторської та виховної роботи в початковій школі.

Висновки.

1. Аналіз реальних труднощів, які виникають у роботі з дітьми, дозволяє відокремити найважливіші сторони ППФП з педагогічним напрямком, до яких треба зарахувати:

- мотивацію професійного спрямування з фізичного виховання;
- усвідомлення студентами своєї майбутньої професії як процесу вирішення педагогічних завдань;
- самостійну участь у реальному процесі навчання та своєчасне отримання методичної допомоги при осмисленні цього процесу як процесу подолання труднощів.

2. Основні вимоги до рівня засвоєння професійно-прикладних педагогічних умінь дозволяють успішно проводити фізкультурно-оздоровчу, позаурочну роботу з учнями молод-

ших класів і дають можливість конкретизувати зміст фізичної підготовки студентів в умовах навчання у ВНЗ та уточнити педагогічні завдання щодо вдосконалення цієї підготовки засобами фізичного виховання.

3. Якісна самостійна організаторська діяльність майбутніх учителів як організаторів фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи забезпечує позитивний результат професійно-прикладної фізичної підготовки з педагогічним спрямуванням молодих фахівців до роботи в школі.

Перспективи подальших досліджень із цього напрямку спрямовуватимуться і на формування професійно-прикладної педагогічної готовності студентів педагогічного факультету до їхньої майбутньої професійної діяльності.

Список літератури

1. Волков В. Л. Основи професійно-прикладної фізичної підготовки студентської молоді. – К. : Знання України, 2004. – 82 с.
2. Виленский М. Я. Основы профессиональной направленности физического воспитания студентов педагогических институтов : учеб.-метод. пособие / М. Я. Виленский, Р. С. Сафин; под общ. ред. М. Я. Виленского. – М. : МГПИ, 1980. – 103 с.
3. Виленский М. Я. Профессиональная направленность физического воспитания студентов педагогических специальностей : [учеб. пособие для спец. пед. вузов] / М. Я. Виленский, Р. С. Сафин – М. : Высшая школа, 1989. – 159 с.
4. Закон України про фізичну культуру і спорт // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 14. – 80 с.
5. Ильинич В. И. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов вузов. – М. : Высшая школа, 1978. – 142 с.
6. Кожевникова Л. К. Профессионально-прикладная физическая подготовка будущих учителей начальных классов : дис. ... канд. пед. наук. – СПб. : СПбГАФК им. П.Ф.Лесгафта, 1994. – 200 с.
7. Кожевникова Л. К. Вплив занять з фізичного виховання на зв'язок між фізичною підготовленістю і професійно-прикладною педагогічною спрямованістю студентів педагогічного факультету // «Фізична культура, спорт та здоров'я нації – нова епоха, нова генерація : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Миколаїв, МДПУ, 2002. – С. 100-105.
8. Краснов В. П. Профессионально-прикладная физическая подготовка : метод. реком. / В. П. Краснов, Н. Д. Поляков – К. : УСХА, 1981. – 48 с.
9. Основи професійно-прикладної фізичної підготовки. : навч. посіб./ Огнистий А. В., Огниста К. М., Кривокульський О. І., Божик М. В. – Т. : ТНПУ, 2007. – 104 с.
10. Третьяков М. О. Професійно-педагогічна фізична підготовка студентів педагогічних вузів до роботи в загальноосвітній школі / М. О. Третьяков, В. А. Леонова // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Вінниця, 1996. – С. 254-255.
11. Шаров В. Г. Краткая профессиограмма учителя начальных классов. – Л. : ЛГПИ им. А. И. Герцена, 1975. – 58 с.

ПРИКЛАДНАЯ ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА – ОДНО ИЗ НАПРАВЛЕНИЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПРИКЛАДНОЙ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Людмила КОЖЕВНИКОВА

Николаевский национальный университет им. В.А. Сухомлинского

Аннотация. В работе вопросы профессионально-прикладной физической подготовки будущих учителей начальной школы во время получения вузовского образования на совре-

менном этапе рассматриваются с позиции системно-деятельностного подхода, в котором органически соединяется познавательная и превращающая стороны деятельности. В результате выполнения определенных умственных и практических действий возникает усвоение знаний, умений и навыков, необходимых в дальнейшей трудовой деятельности.

Ключевые слова: студент, физическое воспитание, знания, навыки, умения, деятельность, начальная школа.

**APPLIED PEDAGOGICAL TRAINING AS ONE OF THE DIRECTIONS
OF PROFESSIONAL-APPLIED PHYSICAL EDUCATION
OF FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS**

Lyudmila KOZHEVNIKOVA

Mykolaiv National University named after V.O. Suhomlinskiy

Annotation. The point of professional-applied pedagogical education of future elementary school teachers getting higher education is investigated in the article taking into consideration the operational approach standpoint where perceptible and recreating sides of activity are joined. As a result of mental and practical actions the appearance of knowledge mastering, skills and experience.

Key words: student, physical education, knowledge, skills, experience, activity, elementary school.